

Foto: T. Brødreskift, UiB

PH.D.-UTDANNINGSMELDING

2025 – Fakultet for naturvitenskap og teknologi

Innhold

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak.....	1
Opptak, gjennomføring, disputaser, frafall, m.m.....	2
Nøkkeltall (DBH og FS).....	2
Opptak og rekruttering.....	2
Gjennomføring	3
Disputaser.....	3
Underkjenning og mindre omarbeiding.....	3
Frafall.....	3
Forskningsfelleskap.....	3
Kobling til arbeids- og næringsliv	4
Opplæringsdelen	4
Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid	4
Oppfølging av framdriftsrapporter.....	4
Midtveisevaluering.....	5
Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingsamtaler.....	5
Kvalitetssikring av opplæringsdelen.....	5
Gjennomføring og oppfølging av programevaluering.....	5
Andre forhold som fakultetet ønsker å omtale.....	5
Planer for 2026.....	6

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak

Fakultetet har i 2025 og inn i 2026 arbeidet særlig med følgende områder:

Programevaluering og reakkreditering av ph.d.-programmet

Den eksterne evalueringen av ph.d.-programmet ble gjennomført våren 2025. Evalueringskomiteen besøkte fakultetet i april for å intervjuer ulike aktører og leverte sin rapport i juni. Rapportens anbefalinger dannet, sammen med innspill fra en workshop på fakultetet, grunnlaget for en oppfølgings- og tiltaksplan. Med utgangspunkt i både egnevalueringen og den eksterne evalueringen ble ph.d.-programmet reakkreditert av fakultetsstyret i desember (Sak 46/2025).

Oppfølging av dialogmøter

Fra 2025 er det innført årlige dialogmøter mellom fakultetets forskerutdanningsledelse og instituttledelse og ph.d.-koordinator ved det enkelte institutt. Innspill, ideer og forslag fra møtene brukes i det videre kvalitetsarbeidet og sees i sammenheng med anbefalingene fra programevalueringen.

Veilederseminar

Fakultetet etablerte i 2024 et årlig veilederseminar for å tilby opplæring og en arena for erfaringsutveksling for ph.d.-veiledere. Det andre seminaret ble arrangert i november 2025 med temaet «Hvordan støtte stipendiater i krevende perioder». Seminaret ble holdt av Bedriftshelsetjenesten og fikk svært gode tilbakemeldinger.

Økt gjennomføring

Instituttene har i 2025 hatt særskilt fokus på å styrke gjennomføringen og har derfor innført og videreutviklet ulike tiltak for systematisk oppfølging av kandidatene gjennom hele løpet. De fleste institutter har etablert gode rutiner for onboarding, og enkelte bruker forventningsavklaringsskjema i oppstartsamtaler. Ved Kjemisk institutt er risikoanalyse innført som del av prosjektbeskrivelsen. Der slike verktøy er tatt i bruk, følges både forventningsavklaring og risikoanalyse opp i midtveisevalueringen.

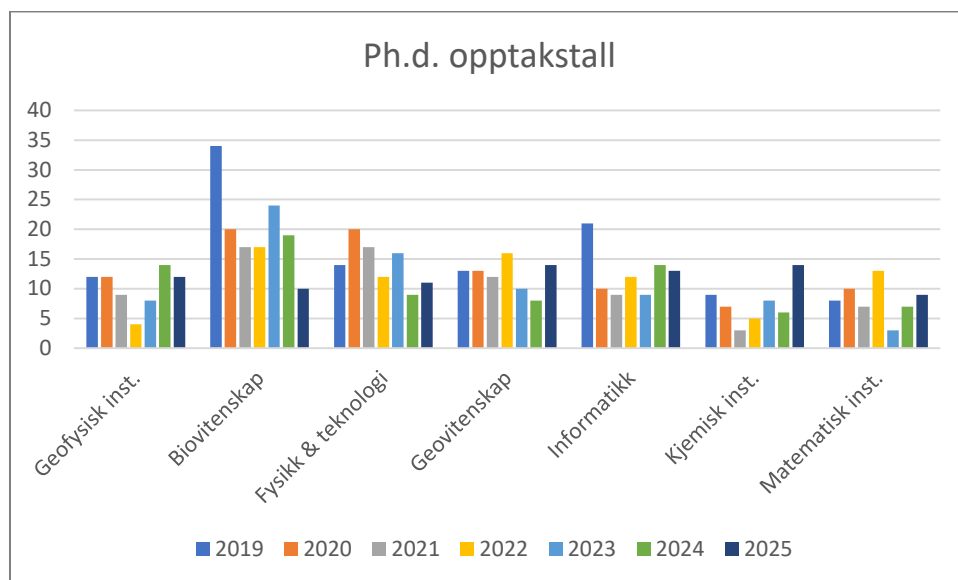
Flere institutter har utviklet, eller planlegger å utvikle, rutiner for offboarding i god tid før kontraktsslutt. Formålet er å avklare prosjektstatus og utarbeide en realistisk fremdriftsplan for innlevering, med særlig oppmerksomhet på kandidater som ligger etter plan. HR deltar aktivt i offboardingsprosessen som del av tilbudet om karriereveiledning og for å sikre en god og informativ avslutning av arbeidsforholdet.

Opptak, gjennomføring, disputaser, frafall, m.m.

Nøkkeltall (DBH og FS)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
Opptak	111	92	74	78	77	77	83	
Disputaser	69	75	83	54	74	77	66	
Gjennomsnittlig nettotid	Vår	3,3	3,3	3,4	3,2	3,4	3,7	3,8
	Høst	3,6	3,3	3,4	3,3	3,4	3,5	3,7
Gjennomsnittlig bruttotid	Vår	4,4	4,4	4,4	4,2	4,2	4,8	4,7
	Høst	5,0	4,5	4,2	4,4	4,4	4,4	4,5
Gjennomføring innen 6 år	70%	79%	80%	80%	72%	72%	75%	
Mindre omarbeiding	2	4	5	5	9	7	6	
Underkjenning	3	0	1	2	0	0	2	
Kandidater som har avbrutt	15	10	18	17	10	11	14	

Tabell 1: Nøkkeltall for ph.d.-utdanningen 2019-2025

Figur 1. Opptakstall fra 2019-2025 fordelt på instituttene

Opptak og rekruttering

I 2025 begynte 83 nye kandidater. Opptakstallene har vært veldig stabile siden 2021, med en liten økning i 2025. Selv om det er positivt at det samlede opptakstallet økte, hadde enkelte institutter et lavere opptak i 2025 (Figur 1) og arbeider aktivt for å styrke rekrutteringen i 2026.

Fakultetet har som mål å styrke rekrutteringen av høyt kvalifiserte kandidater gjennom å tilby en fremtidsrettet forskerutdanning og fremstå som en attraktiv arbeidsgiver. Økt ekstern finansiering er en forutsetning for å kunne utvide rekrutteringsgrunnlaget. Samtidig skaper både reduksjoner i bevilgninger og manglende justering av prosjektrammer betydelige utfordringer for videre vekst, og dette er blant årsakene til den nedgangen i stipendiatstillinger vi erfarer. Slik rammene er i forskningsrådet nå prioriteres ofte forskerlønn fremfor en stipendiat fordi det ikke er rom for begge.

Et høyt antall ph.d.-kandidater og et bredt sammensatt kandidatgrunnlag er av stor betydning for fakultetet. Flere institutter rapporterer imidlertid om utfordringer med å rekruttere norske kandidater innen enkelte fagområder. I tillegg kan regelverk knyttet til ansvarlig internasjonalt samarbeid og eksportkontroll gjøre ansettelsesprosesser mer tidkrevende, noe som i enkelte tilfeller resulterer i ubesatte stillinger.

Gjennomføring

Gjennomføringstiden har vært relativt stabil over tid, men var noe høyere for kandidater som disputerte i 2024 og 2025. I 2025 var gjennomsnittlig nettotid 3,8 år (vår) og 3,7 år (høst). En mulig årsak er at flere kandidater fra «koronakullene» fullførte i denne perioden.

For UiB-ansatte kandidater var nettotiden 4,1 år (vår) og 3,9 år (høst), noe som vurderes som et godt resultat for kandidater med fireårige kontrakter.

Disputaser

I 2025 ble det gjennomført 66 disputaser. Til tross for at instituttene hadde forventet en økning, falt antallet sammenlignet med de foregående årene. Etter en markant nedgang i 2022 økte tallene i 2023 og 2024, men utviklingen snudde på nytt i 2025. Det samlede resultatet ligger dermed klart under måltallet.

Underkjenning og mindre omarbeiding

I 2025 ble to avhandlinger underkjent. Seks avhandlinger fikk innstilling om mindre omarbeiding; av disse ble én underkjent etter ny innlevering, mens de øvrige fikk positiv innstilling.

Fakultetene samarbeider med FIA om tydeligere retningslinjer for bedømmelse. Dette omfatter blant annet revisjon av malen for bedømmelseskomiteens innstilling, med mål om å sikre at særlig utenlandske komitémedlemmer lettere kan skille mellom en avhandling som er forsvarlig til tross for mindre svakheter, og tilfeller der det bør anbefales mindre omarbeiding.

Frafall

I 2025 ble det registrert 14 avbrutte avtaler. Årsakene varierer fra private forhold, tap av motivasjon, eller overgang til en stilling etter finansieringsperioden. Instituttene opprettholder dialog med «gamle» kandidater der man fortsatt vurderer at det er mulighet for at kandidaten vil fullføre graden.

Forskningsfelleskap

Blant NT fakultetets doktorgradskandidater er litt over halvparten UiB-stipendiater gjennom rammefinansiering, mens rundt en fjerdedel er NFR-stipendiater og 6 % er EU-finansiert. 77 % av kandidatene har UiB som arbeidsgiver, mens 7 % er ansatt ved andre UH-institusjoner. De øvrige kandidatene har en arbeidsgiver i instituttsektoren eller i private firma. De fleste kandidater er knyttet til etablerte forskningsprosjekter, en stor andel innenfor UiBs strategiske satsningsområder som hav, klima og energi. NT fakultetets stipendiater inngår som en naturlig del av instituttens faglige miljø.

Gjennom veilederkomiteen og forskningsgruppen skal kandidaten bli en del av og bidra til det lokale, nasjonale og internasjonale utviklingsarbeidet innen sitt forskningsfelt. Prosjektbeskrivelsen er en viktig del av opptakssøknaden og kvalitetssikres av instituttets forskerutdanningsutvalg. Målet er en rask integrasjon av kandidaten i forskningsgruppen og umiddelbar oppstart av prosjektet.

Instituttene legger stor vekt på å inkludere alle kandidater i både sosiale og faglige aktiviteter, og har utviklet gode mekanismer for dette. Eksternt ansatte kandidater får det samme tilbud om informasjon og oppfølging som de internt ansatte kandidatene. I instituttens nyhetsbrev blir nye kandidater presentert, gjerne med en kort omtale av prosjektet.

Institutt for biovitenskap har etablert BIO Early Career Community (ECC), en faglig-sosial arena for interne og eksterne ph.d.-kandidater og postdoktorer. Alle nye ph.d.-kandidater blir lagt til i ECC sin Teams-kanal. ECC arrangerte et vellykket symposium i desember 2025, med plan om å gjøre dette årlig.

Både interne og eksterne kandidater bidrar vesentlig til nyskapende forskning samt nasjonalt og internasjonalt samarbeid. En intern undersøkelse viser at 85 % av manuskriptene i doktorgradsavhandlingene (2017–2021) ble publisert, og over 33 % på høyeste nivå.

Kobling til arbeids- og næringsliv

Fakultetet hadde 12 nærings-ph.d.-kandidater i 2025, noe under måltallet på 15. Fakultetet har et ønske om å fortsette et strategisk og systematisk arbeid for å øke andelen av denne gruppen. Fire institutter har nærings-ph.d.-kandidater og ønsker å videreføre eller øke ordningen.

En betydelig andel av kandidatene (rundt 16 %) er ansatt og finansiert i instituttsektoren, offentlige institusjoner eller det private næringslivet, ofte som del av langvarige forskningssamarbeid. Denne gruppen bidrar i vesentlig grad til nyskapende forskning og til å styrke fakultetets samlede forskningsaktivitet. Ved opptak av eksterne kandidater sikrer instituttene at nødvendige rammebetingelser er på plass, herunder finansiering, tilfredsstillende arbeidsforhold og god veiledning. Det legges også vekt på at kandidatene blir inkludert i instituttets sosiale og faglige felleskap.

I alumnusundersøkelsen 2023 rapporterte over 90 % av fakultetets kandidater at de hadde relevant jobb innen ett år etter disputas, 80 % var fast ansatt og nesten 60 % arbeidet hovedsakelig med forskning.

Opplæringsdelen

Opplæringsdelen for ph.d.-kandidater ved fakultetet består av en formell del, vitenskapsteori- og etikk, og en formidlingsdel. Kandidatene har et bredt tilbud av masteremner, ph.d.-versjoner av masteremner, forskerskoler og forskerkurs nasjonalt og internasjonalt. Spesialpensum tas i bruk når kandidatens behov ikke dekkes av tilbudet.

Forskerskolen Climate-Informed startet ved Geofysisk institutt i 2025. I 2026 etableres to nye forskerskoler: CompLiNor ved Institutt for informatikk og ChemSchool ved Kjemisk institutt. I tillegg er Matematisk institutt partner i Mathesis, etablert av Lie–Størmer-senteret (LSC), og Institutt for biovitenskap er partner i Photosyntech. De to sistnevnte er nasjonale forskerskoler etablert ved UiT i 2025 men der UiB er samarbeidspartner.

Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid

Oppfølging av framdriftsrapporter

Instituttene bruker rapportene aktivt for å identifisere behov for oppfølging. Ph.d.-koordinator og leder for forskerutdanningsutvalget gjennomgår rapportene, og instituttleder involveres ved behov. Rapportene danner grunnlag for til forberedelse av samtaler med kandidatene og veilederne der dette vurderes som nødvendig.

Midtveisevaluering

Midtveisevaluering er godt etablert og oppleves som nyttig av både kandidater og veiledere. Kandidatens presentasjon av prosjektet er som regel åpen for alle og fungerer som en faglig og sosial møteplass, samt en læringsarena for studenter og andre kandidater. Kandidatene verdsetter muligheten for å få konstruktiv tilbakemelding på prosjektet.

Instituttets forskerutdanningsutvalg er representert i evalueringskomiteen, og midtveisevalueringen fungerer som et viktig verktøy for å vurdere status og framdrift i ph.d.-prosjektene. Flere miljøer uttrykker ønske om at evalueringen gjennomføres tidligere i løpet, slik at eventuelle justeringer kan iverksettes i tide. Noen institutter innhenter i tillegg en statusrapport fra veileder som del av vurderingsgrunnlaget. I tillegg tar flere institutter i bruk skjema for forventningsavklaring og risikoanalyse ved oppstart av nye kandidater, og følger opp disse under midtveisevalueringen.

Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler

De fleste institutter har gode rutiner for medarbeidersamtaler for interne kandidater og tilbyr oppfølgingssamtaler til eksternt ansatte kandidater. Dessverre er det få eksterne kandidater som takker ja til tilbudet. Samtalene blir som regel gjennomført av instituttleder eller delegert til forskerutdanningsleder eller faggrupeleder. Ved Institutt for informatikk får interne kandidater en mentor fra en annen forskningsgruppe som også gjennomfører medarbeidersamtale.

Dialogmøtene har vist at det er variasjon i praksis og rutiner når det gjelder medarbeidersamtaler. Temaet skal derfor diskuteres videre i programstyret og dialogmøtene.

I tillegg til medarbeidersamtaler gjennomfører instituttene ulike møter med kandidatene gjennom doktorgradsløpet som for eksempel onboardingsmøter, oppfølgingssamtaler innen utgangen av det første året, HR-/studiemøter og offboardingsmøter.

Kvalitetssikring av opplæringsdelen

Fakultetet gjennomfører i 2026 en evaluering av emneporteføljen og rammer for opplæringsdelen. Det er sendt et høringsbrev til instituttene der det er stilt en rekke spørsmål som skal belyse alle aspekter av opplæringsdelen i ph.d.-utdanningen.

Det obligatoriske ph.d.-emne «MNF990 Vitenskapsteori og etikk» ble evaluert i 2025 og fikk svært gode tilbakemeldinger fra kandidatene. Kandidater ved Matematisk institutt har gitt ut en bok om etikk i matematikkfaget med essays fra MNF990.

Ph.d.-versjon av masteremner evalueres sammen med masteremnet. Spesialpensum og eksterne kurs må godkjennes av forskerutdanningsutvalget, som vurderer både innhold og nivå på emnene. Alle endringer i den individuelle opplæringsdelen må godkjennes av forskerutdanningsutvalget.

Gjennomføring og oppfølging av programevaluering

Fakultetet gjennomførte en egevaluering av ph.d.-programmet i 2024, som ga et godt grunnlag til den eksterne programevalueringen som ble gjennomført i 2025. Den eksterne evalueringskomiteen besøkte fakultetet i april 2025 og intervjuet relevante personer, samt overvar en midtveisevaluering. Komiteen leverte sin rapport i juni samme år. Med utgangspunkt i rapporten utarbeidet fakultetet en oversikt over komiteens anbefalinger og forslag til videre oppfølging med sikte på å videreutvikle ph.d.-programmet. Noen av hovedpunktene ble drøftet på en workshop i september med deltakelse fra programstyret, ph.d.-administrasjonen, stipendiater og inviterte gjester. Oppfølging og implementering av tiltak utgjør et sentralt arbeid for ph.d.-administrasjonen og programstyret framover.

Andre forhold som fakultetet ønsker å omtale

Ph.d.-gjennomføring, oppfølging og måltallsoppnåelse ble satt som et eget punkt på fakultetets risikokart 2024-2025 og ble tatt opp gjentatte ganger i ledermøter og fakultetsstyret. Ulike aspekt ved forskerutdanning og oppfølging av ph.d. kandidatene er jevnlig tema på NT-fakultetets ledermøter.

Både fakultetsstyret og ledergruppen gav utrykk for bekymring for nedgangen i opptak til ph.d.-programmet, og anbefalte at det i tiden fremover bli holdt et kontinuerlig blikk på utviklingen samt se på tiltak for å bedre opptakstallene. På tross av denne bekymringen har de tiltakene som er blitt gjennomført for å sikre best mulig forhold for god gjennomføring i ph.d.-programmet gjort at *Ph.d.-gjennomføring, oppfølging og måltallsoppnåelse* fra 2026 nå er tatt ut fra fakultetets risikokart som definerer de 10 områdene som skal ha særskilt oppmerksomhet fra fakultet i inneværende periode. Man vil allikevel understreke at videre arbeid med å utvikle fakultetets ph.d.-program fremdeles ses på som svært viktig.

Planer for 2026

- Oppfølging av progamevalueringen
- Evaluering av rammene for opplæringsdelen og emneporteføljen
- Oppfølging av dialogmøtene med instituttene
- Veilederseminar
- Dagsseminar for førsteårs-kandidater